

РЕЦЕНЗИЯ

От: доц. д-р Георги Георгиев Пенчев
Университет за национално и световно стопанство,
Катедра „Национална и регионална сигурност“
Професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност
Икономика и управление (Икономика на отбраната)
Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна
степен **„доктор“** по *научна специалност* в УНСС.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед №496/05.03.2021 на Ректора на УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Здравка Божидарова Стоянова*
Тема на дисертационния труд: *Усъвършенстване на предварителния и последващия контрол в структурата на Агенция „Митници“*

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра „Национална и регионална сигурност“, факултет „Икономика на инфраструктурата“ на УНСС по *научна специалност* съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС №1138/09.05.2017 г. Обучението е осъществено в *задочна* форма, субсидирано от държавата през периода 28.03.2017 г до 28.03.2021 г. с научен ръководител проф. д-р Димитър Димитров.

Докторантът придобива магистърска степен по специалност „Счетоводство и контрол“ във УНСС през 1999 година. Професионалната кариера на докторанта започва с длъжността „счетоводител“ към частна счетоводна къща. От 2000 година до сега преминава през редица длъжности в регионалните и централните звена на Агенция „Митници“. Понастоящем е главен експерт в дирекция „Митническа дейност и методология“ на Централното митническо управление.

Докторантът е преминал поредица курсове на обучение свързани с неговата професионална дейност на обобщаване, анализ и методическо ръководство на митническите учреждения.

Докторантът е изпълнил в срок планираните дейности по своя индивидуален план.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представения за рецензия дисертационен труд съдържа 158 стр., структуриран в увод, три глави и заключение. Към основната структура са представени научни приноси (2 стр.), списък с публикации на докторанта, (1 стр.), списък с използвана литература (10 стр.), списък с таблици и графики (2 стр.) и 9 приложения (91 стр.).

Темата на изследването на дисертационния труд е с висока актуалност, поради необходимостта от постоянното адаптиране и усъвършенстване на дейностите на митническия контрол с цел ограничаване на контрабандата и измамите и запазването на финансовите интереси, както на нашата страна, така и на ЕС.

В увода докторанта определя митническата администрация на нашата страна като обект на изследване, а като предмет – усъвършенстването на процесите на предварителния и последващия митнически контрол.

Изследователският проблем на чието разрешаване е посветен труда са увеличаващите се случаи на неправилно определени митнически стойности и свързаните с това последици на увеличаване на измамите, честото сбъдване на свързани рискове и реализирането на вреди за икономическата система, като цяло.

Тезата издигната от автора е, че съществуват определени слабости в процесите на предварителния и последващия митнически контрол, които могат да бъдат отстранени след рационален и методически обоснован анализ. Предложените мерки за усъвършенстване ще доведат до решаване на изследователския проблем. Във връзка с тезата е определена и целта на изследването: „усъвършенстване на предварителния и последващия митнически контрол, чрез изследване и оценка на сегашното състояние на тези видове контрол“.

Определени са пет логично свързани задачи за изпълнение на целта. Тези задачи предполагат последователен анализ на проблемите,

нормативната рамка, методологическата база на предварителния и последващия митнически контрол. Анализът трябва да предостави като резултат набор от мерки за решаване на проблема и усъвършенстване на тези два процеса.

Докторантът идентифицира като методи приложими в изследването сравнителния анализ, анализа на добри практики, системния анализ и анализа на документи. Процесният анализ на комплексната обектна област на изследване е обвързан с подхода на Управление на бизнес процеси.

В списъка с използвана литература са посочени 91 източника на български, английски и руски език. Списъка показва информираността на докторанта, както относно фундаменталните публикации, така и за актуалното развитие в областта.

Текстът в дисертационния труд е визуализиран и обобщен по подходящ начин с шестнадесет графики и двадесет таблици. Приложенията са цитирани по подходящ начин и подпомагат читателя при детайлното дефиниране и разясняването на понятията в основния текст.

Дисертационния труд е структуриран логически последователно и връзката между неговите елементи е ясно видима и добре обоснована.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Научните и научно-приложни резултати, постигнати в дисертационния труд могат да бъдат ясно идентифицирани в трите глави на изследването.

Първата част на изследването е посветена на разкриването и идентифицирането на проблемите на митническия контрол. Представени са основните понятия и функционирането на митническия контрол, както и случаи на измами и проблеми от практиката на нашата страна и страни-членки на ЕС. За разширяване и детайлизиране на анализа са използвани препратки към Приложения от 1 до 4. Като структурна грешка може да бъде посочено повторението на заглавието на Глава първа в точка 1.3.

Анализът завършва с обобщаване на осем извода към Глава първа. Всички изводи, без последния, осми извод, който има характер на заявление за по-нататъшната насока на изследването, правилно обобщават резултатите и насочват анализа към разрешаването на проблемите.

Анализът е както конкретен, така и задълбочен и са изпълнени първа и части от втора и четвърта от поставените задачи.

Общата рамка на системния подход е избрана като основна за методологията на изследването. Представени са някои страни на метода, след което анализът е насочен към изследването на добри практики от други страни и анализът на документи (детайлно представен в Приложение 5). Анализирани са добри практики и нормативната рамка на митническия контрол.

Описано е и приложението на процесен анализ в рамката на по-общия подход на Управление на бизнес процеси. Подходът е описан в детайли и с разбиране.

Анализът на методите и подходите е целенасочен и дава възможност на докторанта да формулира методика на изследването.

По подобие на Глава първа, втората глава завършва със седем извода, които са използвани за „вход“ към анализа в Глава трета. Постигнат е добър общ резултат и са идентифицирани основните методически стъпки за емпиричното изследване. Като слабост на труда в тази част може да бъде отбелязано прекаленото съсредоточаване върху системния подход в първия раздел, за сметка на по-конкретния и приложим метод на Управление на бизнес процеси. Дефинираната методика в третата част на главата е дадена общо и е било възможно да бъде конкретизирана допълнително.

Първата част на Глава трета е посветена на идентифициране на общите рискове при митническия контрол, като са разделени на присъщи за дейността и на рискове свързани с контролните дейности. Дейностите са детайлизирани, анализирани са от гледна точка на риск и като възможни мерки за управление на риска при контрол в твърде дългата (7 стр.) Таблица 12. В резултат е идентифициран и анализиран и процеса на предварителен контрол, като подробното му представяне е подкрепено от текста на Приложение 8.

С големи подробности и задълбочено е изследван, идентифициран и представен и процеса на последващ контрол. Представени са мерки за подобряване на митническия предварителен и последващ контрол. Представени са изводи, които по-скоро представляват описание на работата в Глава трета.

В заключението е потвърдена тезата на изследването и е отчетено изпълнение на целта и задачите му. Представен е твърде дълъг и подробен отчет за извършената работа и е коментирана научната новост на изследването от гледна точка на недостатъчното внимание върху изследователската област в българската научна литература.

Обобщавайки анализа на резултатите от изследването може да бъде направен извода, че изследването изпълнява своята цел и задачи. Постигнати са значими методически и практически резултати за усъвършенстване на процесите на предварителния и последващ контрол.

Докторантът демонстрира задълбочено познаване на изследваните процеси и отлични способности за самостоятелен анализ. Добросъвестно и с компетентност са използвани подходящи съвременни научни методи.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Докторантът дефинира пет научно-приложни приноса, резултат на дисертационния труд свързани с идентифициране на проблемите, добрите практики и насоките за усъвършенстване на изследваните процеси. Обобщено тези приноси могат да бъдат представени по следния начин:

- Идентифициран набор проблеми в прилагането на митническия контрол;
- Оценено е състоянието на процесите на предварителен и последващ контрол;
- Рационални предложения за усъвършенстване на изследваните процеси;
- Систематично е формулиран набор мерки за усъвършенстване;
- Направено е структурирано предложение за подобряване на вземането на решения на национално ниво свързани с митническия контрол.

Формулираните от докторанта приноси реално отразяват приносите постигнати в изследването. Изследването в дисертационния труд включва и използва нови методи и съобразява предложенията, резултат на анализа с практиките на ЕС.

Високо могат да бъдат оценени аналитичното и графично представяне на процесите на предварителен и последващ контрол, както и обвързването на анализа на дейностите с общите параметри на процесите.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Представени са пет публикации свързани с работата по дисертационния труд и неговото обществено представяне.

Всички публикации са на български език и са публикувани в различни издания на УНСС. И петте публикации са в сборници от материали на конференции и семинари проведени от различни катедри на УНСС, което показва достатъчна публичност на резултатите от изследването.

Публикациите са на теми свързани с ключови елементи и части на дисертационния труд и показват хронологично процеса през който преминава подготовката му.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът отразява адекватно обхвата на изследването, неговите части и постигнатите резултати. Авторефератът е добре оформен и е съдържателно изчерпателен и може да бъде използван за представяне на дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Към представения дисертационен труд могат да бъдат отправени следните критични бележки:

Първо, възможно е по-добро систематизиране на методологическата рамка и на методиката на изследване. Въпреки, че се виждат връзките (като вход и изход) на използваните методи е било възможно да бъде представена по-добре структурирана схема. Стъпките в методологията е възможно да бъдат по-ясно идентифицирани и като последователност и съдържание и като референции към използваните методи.

Второ, при процесния анализ не е използван стандарт за моделиране и графично представяне на процесите. Това е допустимо при анализ на ниско ниво на детайлност, какъвто е анализа в изследването, но би трябвало да бъде изрично отбелязано. Въпреки добрите резултати при разкриването на сложността на процесите би трябвало по-стриктно да се приложат методическите стъпки предписани от подхода на Управление на бизнес процеси.

Трето, допуснато е известно „разделяне“ на аргументацията относно анализа на процесите на предварителен и последващ контрол в

Глава трета между изложението и приложенията към него. Допуснат е дисбаланс в обема на анализа между двата процеса.

Отправените бележки имат характер на препоръки към бъдещата научно-изследователска дейност на докторанта и не намаляват високата оценка за резултатите и съдържателния характер на дисертационния труд.

Във връзка с подобряването на процесите на вземане на решение на стратегически решения свързани с митническия контрол към докторанта може да бъде зададен следния въпрос:

Как предложените мерки за подобряване на процесите на предварителен и последващ контрол допринасят за повишаване на прозрачността и отчетността на държавната администрация при вземане на решения свързани с митническия контрол?

8. Заключение

Представения за рецензиране дисертационен труд представлява самостоятелно, задълбочено изследване посветено на актуален и важен проблем в което докторантът показва аналитични способности и възможност за решаване на комплексни въпроси от практиката.

Постигнатите резултати от дисертационния труд отговарят на изискванията на Закона и Правилника за развитие на академичния състав в Република България, както и на специфичните изисквания на УНСС за докторски трудове.

Предлагам на Уважаемото научно жури на УНСС да присъди образователната и научна степен „доктор” по научна специалност “Икономика и управление (Икономика на отбраната и сигурността)”, направление 3.8 Икономика, на Здравка Божидарова Стоянова.

12 април 2021 година
гр. София

Подпис:
/доц. д-р Георги Пенчев/